

„Abiejų krantų“ pristatymas literatūriniam vakarui Airijoje

Gražina Pranauskienė. Birželio 11 dieną teko dalyvauti Dublino lietuvių bendruomenės organizuotame literatūriniame vakare „Kurti – tai gyventi“. Jo metu pasirodė čia gyvenantys šokėjai, skaitovai, muzikantai, o prieš man išeinant į sceną, publika tiesiog įsisiūbavo nuo linksmų dainų! Tad, prieš pristatant keletą eilėraščių iš poezijos rinkinio „Abu krantai“ (Eglės leidykla, Klaipėda, 2011), žiūrovus teko paruošti nostalgiskai kūrybai: giliai įkvėpėm, vieni su kitais pasilabinom ir tris kartus ištarėm „Lietuva“...

Kalboje „Australija, Australija...“ papasakojau savo gyvenimo istoriją:

Gyvenu lekiančiame sūkuryje, nejausdama po kojom žemės, nepastebėdama kauburėliais nuvingiavusio laiko, kol, atsipeikėjusi tolimoje begalybėje, įsiklausau į nuvytusios ramunės širdgėlą. Jos žiedlapiuose išskaitau savo ateitį, besikuriančią jūrų ir vandenynų sąsajoje, polių susikirtime ir sutrūnijusių tiltų girgždėjime. Sunku tuo pačiu metu gyventi dviejuose pasauliuose, todėl į tėviškę vykstu lagaminan įsimetusi kvapną eukalipto lapą, o iš ten parsivežu gintaro ašaras.

Mano gyvenimo istorija panaši į kiekvieno išėivio, skiriasi tik vietovės ir įvykių seka. Tuo dar kartą įsitikinau pabendravusi su Londone gyvenančiais tautiečiais. 2008 metų pabaigoje, Australijos lietuvių dienų metu, Sidnėjyje lankėsi folklorinis ansamblis „Saduto“. Pasikalbėjusi su šokėjais ir dainininkais sužinojau, jog dauguma iš jų dirba ne pagal savo specialybę. Apie specialybes svetimame krašte nekalbama, svarbiausia išsilaikyti atsitiktiniuose arba nemėgstamuose darbuose. Taigi, nepažįstamoje aplinkoje viskas matuojama dienos sėkme, o ir pats gyvenimas netenka pastovumo. Besiklausydama jausmingų pasakojimų, prisiminiau ir savo atvykimą į Australiją. 1989 metais atsiradau šalyje, kur jautiesi

kaip turistai, kur muzika yra tik pramoga, kur choriniu dirigavimu daugiausiai užsiimama laisvalaikiu. Nuo 1990 iki 1998 m. su vyru gyvenome netoli Melburno esančiame Džilongo (Geelong) mieste. Per tą laiką sukūriau 27 žmonių chorą ir ėmiausi mokyklos atnaujinimo veiklos. Į ją suėjo 25 lietuvių bei mišrių šeimų atžalos. Vyras dažnai sakydavo: „nusinešk į lietuvių namus lovą ir ten nakvok, nes važinėti pirmyn atgal nėra jokios prasmės.“ Jis buvo teišus. Jeigu rimtai įsipareigoji laisvalaikį skirti lietuviybės ugdymui išeivijoje, tai ir jo neužteks.

Visus bedarbystės metus kabinausi į mokslus, nes jaučiausi nepritampanti nei prasta anglų kalba, nei požiūriu į žmonių tarpusavio santykius. Kur bepaduodavau pareiškimą administratorės darbui, gaudavau tą patį atsakymą – atsiprašome, bet šiai vietai užimti buvo labai daug kvalifikuotų kandidatų, todėl jūsų priimti negalime. Ką gi, beliko tik mokslai. Nors Vilniaus konservatorijoje (dabar Muzikos ir Teatro Akademija) buvau baigusi chorinį dirigavimą, viską pradėjau iš naujo. 1997 metais Deakin'o universitete įsigijau antrą, žurnalistikos, specialybę. 1998 parašiau garbės laipsnio disertaciją, išsamiai gilindamasi į lietuviybės tęstinumo klausimus išeivijoje. 2003 metais baigiau magistrantūros studijas, kurių metu atlikau mokslinius tyrimus, nagrinėjančius nuo 1947 metų į Australiją atvykusių tautiečių priklausomybės svetimam ir gimtajam kraštui bei pokario, naujai atvykusių ir Australijoje gimusių lietuvių tarpusavio santykių klausimus. Pernai doktorantūros studijoms baigiau romaną „Torn: the Story of a Lithuanian migrant“. Pagrindinė knygos veikėja Daina, 1986 metais atvykusi pasisvečiuoti pas savo dėdę į Melburną, atsiduria tarp čia pokario metais nublokštų tautiečių. Išgyvenusi nepritapimo Australijoje ir lietuvių bendruomenėje kančias, po šešerių metų mergina grįžta į gimtinę. Tačiau čia viskas labai pasikeitę, svetima, tiesiog nebeatpažįstama: draugai išsivažinėję po platųjį pasaulį, arba visai nebe tie... Nusivylusi Daina ima blaškytis tarp dabarties ir praeities, negalėdama apsispręsti, kurgi yra jos tikrieji namai – Lietuvoje tarp „savų“ ar tarp Australijoje gyvenančių lietuvių.

2000–2008 m. dirbau Melburne, Viktorijos universitete, užsienio studentų priėmimo skyriuje. Kaip keista, jog tiek metų užsiiminėjusi lietuviška veikla, privačiomis fortepijono pamokomis ir svetimų namų valymu, pagaliau buvau priimta į pastovų darbą! Tad su įkvėpimu, dažnai persistengdama, ėmiau dirbti kapitalistiniame pasaulyje. Pietų pertrauka trukdavo pusvalandį, o visą kitą laiką praleisdavau prie kompiuterio. Iš nuobodulio tiesiog ėjau iš proto: visą dieną tik ir girdėjosi mygtukų spaudymas. Nuo 2008 m. birželio dirbu Melburno

universitete, Viktorijos menų koledžo ir muzikos konservatorijos mokslinių tyrimų skyriuje su magistrantūros ir doktorantūros studentais bei dėstytojais. Kitaip tariant, atlieku įtemptą administracinį darbą. Žmonės, su kuriais dirbu, yra išbalę ir nekalbūs. Tokia per 15 metų universitetuose tapau ir aš.

Tačiau vidus kunkuliavo nerimu, o širdis sopėjo dėl to, jog jaučiausi tokia vieniša. Įsitikinau, jog žmonės linkę bendrauti paviršutiniškai: tik nusišypso, pasisveikina įprastu „Hello. How are you?“ ir skuba pro šalį, nes svetimos problemos čia niekam nerūpi. Australijoje viskas tik optinė apgaulė: dauguma savo namus stengiasi apsitverti aukštomis tvoromis, taip atsiribodami nuo smalsių kaimynų, gyvena svajonėmis išlošti milijoną..., nes pečius slegia milžiniškos paskolos.

Per pietų pertrauką nueidavau prie krantinės ir rašydavau eiles, kurios tapo mano dienoraščiu. Žymėdama datas taip pat galėjau stebėti eilių ir pačios subrendimą. Krantinėje grojo muzika, plaukiojo baidarės, zujo įvairiausių tautybių praeiviai. Dažnai stebėdavau juos pro langą kavinėje, kur pamažu popieriaus lape pradėjau dėstyti ilgesingas mintis. Tada net nenumaniau, jog taip susidėlios „Abu krantai“. Jaučiau, kad turiu pranašumą prieš bereikšmėmis akimis į mane spoksančius emigrantus iš Kinijos, Indijos, Arabijos, Graikijos, Tailando, Vietnamo, nes galiu savo žemės ilgesį lieti tarp eilučių. Kaip ten bebūtų, kiekvienam gimtinės praradimo skausmas atrodo didžiausias. Jį išsakiau šiais praradimą atspindinčiais žodžiais:

Išsivėdama

Išsiskyrimą teko man patirti,
Palikti tėviškę, mielus draugus.
Turbūt svetur turėsiu aš numirti
Ir susitaikyti su tuo, kas bus.

Aplėbsiu saulę, pabučiuosiu vaiką,
Nupūsiu įsisiautusias žaibus,
Pakilsiu vėju, pažabosiu laiką,
Tegul jis kelrode žvaigžde pabus.

Nuties jis taką į tolokus vandenynus,
Į lekiančius pro šalį likimus,
O saulės diskas teapšvies rytojų,
Išsivėdama tepalengvins jis perpus.

Sunku eilėmis apibūdinti svetimą šalį, kur po kojomis vietoj žvyro vaidenasi gintaro ašaros. Tačiau jomis gyvenimo nesusikursi, tad po truputį vyniojau gyvastingumo siūlą, kuris, lyg voratinklis, nuolat rezgė savus takus. Kur gi jie nuves mus, išeivius, kai teks priimti sprendimą – grįžti, ar pasilikti svetimame krašte? Ne be reikalo sakoma, kuo ilgiau užsibūni svetur, tuo sunkiau besugrįžti... Aš asmeniškai iki šiol kelio atgal nerandu. Tad stengiuosi pritapti prie mane supančios aplinkos, o kad būtų lengviau, neriū į savo pasaulį. Pavyzdžiui, stebėdama įsimylėjėlių porelę, sulyginu jų meilę su Romeo ir Džiuljeta, išvingiuoju meilės trikampio improvizaciją, kur šalia tamsiaplaukės italės Džiuljetos atsiranda šviesiaplaukė lietuvaitė, paviliojusi Romeo:

Susitikot abu netikėtai
Ir įsiplieskė meilė kaitri.
Svaigo galvos, neradot sau vietos,
Troškot būti kartu paslapti.

Juodakasė gražuolė Džiuljeta
Pažadėjo jam būti drauge.
Su Romeo jie žvelgė į dangų,
Kol rikiavos šešėliai šalia.

Kol iš ryto rasa neišdžiūvo,
Dangų skrodė pikčiausi žaibai,
O Romeo, žvilgsniu palydėjęs,
Vijos kitą, lingavo javai.

Ją pagavęs, keistuolis Romeo
Glostė plaukus blondinei jaunai, –
Nepamilo gražuolės Džiuljetos,
Nes viliojo šviesiosios kerai.

Dvi merginos, jaunuolio apgautos,
Tyliai meldės bažnyčios skliautuos,
O Romeo gulėjo nušautas,
Balo lūpos karštuos bučiniuos.

Pasinėrimas į pasakų pasaulį labai padeda išgyventi, o sakau tai iš patirties. Šešiasdešimtmetė lietuvė Melburne pasiskolino iš manęs pasakų knygą ir gyveno su jos veikėjais, kol atslūgo kankinantis ilgesys. Apipindama eiles lietuviškų pasakų elementais, sukuriu naujas! Pasakos ne tik padeda šiek tiek užsimiršti, bet tarsi suteikia vilties, kad galima išgyventi bet kokius sunkumus, kad grįžimas namo su laiku taps įmanomas, o svajonėse visai natūralus.

Morta ir princas

Sekundės tikslumu aidėjo žingsniai,
Nutoldami už iškilios pilies.
Pro šalį bėgo amžinybės upė,
O laikas nebedrebino erdvės.

Vandenyje spindėjo baltas veidas
Ir aukštas bokštas švietė po nakties.
Didžiulės žuvys nardė tarp brūzgynų,
Pasprukdamos iš dumblinos šalies.

Daug metų pilyje gyveno
Princesė Morta su šešiais tarnais.
Pro langą dairėsi jinai kas rytą,
Pasidabinus aukso apdarais.

Gražuolis princas ją laivu atplukdė
Iš gintarų krantinės – Palangos,
Karštai mylėjo savąją princesę,
Švelniausiai migdė perlų pataluos.

Abudu plaukiojo srauniojoj upėj,
Mėnulio atvaizdu gėrėjos vakarais.
Jie skendo prabangoj, kuria garsėjo,
Didi pilis po užjūrio skliautais.

Bet vieną rytą Morta atsikėlė
Ir nusiyrė valtim paupiais.

Link Baltijos laivelį supo vėjai,
Kol išmetė ties Palangos krantais.

Po daugel metų Morta pasigedo
Gražuolio princo ir puikios pilies,
Tačiau brangiosios žemės negalėjo
Palikt duktė gimtos šalies.

Kodėl išvažiuojam svetur? Atsakymas paprastas: ieškom ekonominio ir politinio stabilumo, siekiam mokslų, padedam tiems, kurie pasiliko namie, vengiam biurokratizmo, kuris Lietuvoje tebeprimena tarybinius laikus. Iš esmės tai pateisinami tikslai, tačiau, apgaubti kančios, už kurios slypi buvusio statuso praradimas, ilgesys artimiesiems ir draugams, o svarbiausiai – dvasinė tuštuma. Pasvėrus visur už ir prieš, svarstyklių lėkštės išsilygina, belieka tik sutramdyti tėvynės ilgesį. Deja, man to padaryti vis tik nepavyksta:

Nostalgija

Manęs šiandieną niekas nepažįsta,
nes aš esu visai kita,
gyvenimo aplamdyta, suryta,
daugybės laiko priešų apsupta.

Nerūpestingas laikas skyrė dalią,
toli nuo artimų ir Lietuvos,
todėl lig šiolei širdį šitaip gelia,
nėra paguodos nuo ligos savos.

O ta liga – nostalgija vadinasi,
tik prabundu, o ji jau čia, šalia,
tėvynės šauksmas ir pušų dvelkimas
nebeišnyksta atminties saite.

Dar daug ką norėčiau papasakoti apie savo ir kitų išeivijoje išsibarsčiusių tautiečių likimus, tačiau ši tema neišsemiamą. Džiugu, jog mes, broliai ir sesės, susirinkome sušildyti vieni kitų širdis noru suprasti ir užjausti, nes mus sieja ta pati dalia. Todėl „Abu krantus“ paskyriau išeiviams.

Literatūrinis vakaras tęsėsi vaišėmis, dalinimosi su Dubline atsidūrusiais lietuviais gyvenimo patirtimi bei nuostabiomis knygos pasirašymo akimirkomis. Susitikimas su mielais tautiečiais dar kartą patvirtino, jog kiekvienas iš mūsų prisidedame prie lietuviybės klestėjimo išėivijoje.

Nuoširdžiai dėkoju Dublino lietuvių bendruomenės pirmininkei Rasai Raižienei už renginio organizavimą ir šiltą priėmimą, kunigui Egidijui Arnašui už galimybę pristatyti knygą Golvėjaus (Galway) miestelyje gyvenantiems tautiečiams, Rasytei Sedleckienei už rūpestį ir nakvynę bei visiems sutiktiems lietuviams, kurių dėka kelionės į Airiją niekada neužmiršiu!

Iš kairės į dešinę: dr. Gražina Burokaitė-Pranauskienė, Rasa Raižienė, Jūratė Raižytė, Irena Juškevičiūtė ir priekyje Kamilė Sedleckytė. Nuotrauka Renatos Dapšytės.

www.pasauliolietuvis.lt

Mielai pasidalysime svetainėje ir žurnale skelbiamais tekstais ir nuotraukomis, tik prašome nurodyti informacijos šaltinį ir autorius.

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

